
BOSCOS, INCENDIS I PLANEJAMENT TERRITORIAL

Rufí Cerdan
Geògraf, coordinador de les ADF del Bages

Sigui quina sigui la seva transcendència, assisteixo a una nova reunió per parlar dels incendis forestals en aquesta tardor de 1994 amb més ganes que en cap altra, perquè els organitzadors, als quals agraeixo la invitació, em permeten expressar les conviccions sorgides de la meva circumstància personal en la qual conviu un tècnic de l'Administració comarcal, un militant de les ADF i un geògraf, estudiós i ensenyant de geografia física aplicada.

Aquests són els meus condicionaments i a ells podeu atribuir la perspectiva de la meva explicació.

Començarem per situar damunt de la taula els grans canvis experimentats pels nostres boscos per, a continuació, enumerar els instruments del planejament que la nostra legislació ha disposat per abordar la difícil tasca de l'ordenació de les masses boscoses i apuntar elements de discussió per al replantejament de la funció planificadora en defensa del patrimoni forestal.

1. Els grans canvis experimentats pels nostres boscos

1.1. En tenim molts més

Segurament no sorprendrem cap dels assistents, encara que sí que ho faríem a molts benintencionats ecologistes, si afirmem que, de superfície forestal, en tenim molta més que la centúria passada.

Malgrat la sensació de pèrdua que ens queda després d'experiències com les d'aquest estiu, no podem oblidar que també es cremen més boscos perquè en tenim molts més. El 1860 es van censar 24.368 ha de bosc a la comarca del Bages. Tot i que es pot admetre que hi hagués una part d'ocultació de superfície, donada la finalitat impositiva del cens, en aquell

moment érem molt lluny de les 73.563 ha del cens agrari de 1989, o les 95.693 publicades pel DARP aquest any 1994.¹

1.2. Els tenim molt menys explotats

Quan sentim dir a la gent gran que abans els boscós eren més nets, no és perquè les administracions d'aleshores muntessin operacions de neteja sistemàtica com les que van fracassar els anys vuitanta. Els boscós tenien menys càrrega de foc perquè tots els subproductes forestals disposaven de mercat o de valor d'ús: el carboneig, la llenya, la pastura...

Avui es poden incentivar altres formes d'aprofitament energètic o comercial d'aquests subproductes. Un d'ells, la pastura, ja torna a ser provat amb molt d'èxit: les vaques —que no cal controlar-les amb xips, electrònics—² troben en alguns boscós de pinassa i de pi blanc del Solsonès i del Bages la part més substancial de la seva alimentació, i així contribueixen a fer desaparèixer del sotabosc el material més inflamable i generen un benefici econòmic gens negligible. Altres, com la utilització de restes de tales, estassades, aclarides i esporgues, com a combustibles per a la producció energètica, ja han passat el test ecològic i el de la viabilitat econòmica en la fase experimental i necessiten un compromís inversor, principalment del sector energètic, i la resolució dels problemes de gestió que comporta la garantia d'un flux constant de subproducte forestal combustible en un radi pròxim a la localització de la planta.

Però és cert que els boscós són poc treballats. En els darrers anys s'ha generalitzat la pràctica d'entrar al bosc només per a treure'n de tant en tant el més aprofitable. El baix preu de la fusta que generen la major part dels nostres boscós³ no ajuda a fer que els propietaris invertixin en treballs que podrien canviar-ne les condicions. Cal una gestió forestal més acurada, amb una silvicultura que afavoreixi la permanència en el bosc dels millors exemplars per obtenir fusta de més qualitat a millor preu. En aquesta gestió és on cada propietari pot aconseguir una millor resis-

¹ Les dades de 1860 provenen del cens dels «amillaments» recollides per Llorenç Ferrer i Alòs. Les del DARP d'aquest any són de l'annex cartogràfic que acompanya el document INFOCAT.

² Darrerament va ser presentada l'experiència de Trias i Trueta sobre els efectes de la pastura de les cabres controlades amb «pastoreig electrònic». *La Vanguardia*, «Ciència i Tecnologia», 10/12/94.

³ Segons dades del DARP de 1989, 1.170.000 de m³ van ser destinats a paper i aglomerat contra 207.906 m³ absorbits per les sencries, sobre un total de 1.575.000 m³ consumits per les indústries transformadores del país.

tència del bosc davant de l'incendi. Com que es tracta d'operacions a llarg termini, les economies agràries no les poden emprendre sense garanties de subvenció.

La propietat forestal més dinàmica del país ha començat a impulsar mesures que l'Administració va ajudant per generalitzar. Són els plans de gestió i millora de les finques forestals, en una direcció que ara es veu més convenient que mai.

1.3. Tenim els boscos molt menys habitats

La gran majoria dels boscos de Catalunya són de propietat privada, però una part dels seus propietaris ja no viuen al bosc. Les famílies pageses que fins ara s'entestaven a viure en l'entorn rural, després de l'experiència que han passat, han de considerar seriosament que els seus habitatges i els seus mitjans de subsistència es troben exposats a un risc important. D'altra banda, la contribució que han fet a la defensa del patrimoni forestal, que tota la societat valora, és insubstituïble, com ho demostra la seva participació, vertebral en les ADF. No poden quedar abandonats a la seva sort, i és tota la societat que ha de respondre amb una política agrària i forestal que els doni suport i que fomenti la seva participació, no solament en l'extinció del foc sinó també en la seva prevenció.

1.4. Tenim els boscos molt més transitats

El conflicte sobre la llibertat de pas de vehicles motoritzats pels camins rurals expressa les contradiccions que la societat actual projecta sobre l'espai rural. Fa unes quantes dècades, les àrees no urbanes eren el rebost, l'espai per a la producció d'aliments i matèries primers que necessitava una societat progressivament urbana. Avui, la funció de producció de l'espai rural ha canviat de signe: el bosc, marc natural per excel·lència, és desitjat com a escenari de les segones residències, del lleure i del gaudi, com a catalitzador imprescindible de totes les angúnies de la vida urbana.

Però al bosc es traslladen els comportaments gregaris i urbans, i, per descomptat, els vehicles. Justament en els vehicles hom pot veure simbolitzada l'estimació per la natura que diuen professar els que els condueixen i la barroeria que caracteritza moltes accions humanes, inconscients del mal que fan per on passen i del desastre que les seves imprudències poden provocar.

Els camins, imprescindibles per a la lluita quan el foc ja és declarat, són també la via de penetració tant dels que professen veritable estimació per la natura com dels imprudents o criminals que l'arrasen. La legislació en tràmit sobre circulació per camins rurals ha d'ajudar a resoldre el conflicte.

1.5. Tenim els boscos molt més vulnerables

El conjunt de circumstàncies que han fet canviar els usos econòmics i l'ús social del bosc s'han traduït en un increment exponencial de la seva fragilitat, sobretot en països que comparteixen les circumstàncies ecològiques i econòmiques que són presents a Catalunya. No podem responsabilitzar de la vulnerabilitat dels nostres boscos únicament el canvi climàtic, d'altra banda difícilment tangible en l'àrea mediterrània, que es caracteritza precisament per la irregularitat. El fenomen dels incendis forestals té clares arrels socials, perquè són els comportaments humans els que han canviat les condicions d'inflamabilitat i de propagació del foc, al mateix temps que han incrementat enormement les situacions de risc d'ignició.

Altres països mediterranis, com els del Magrib, en els quals hi ha boscos inflamables però encara explotats i socialment considerats com en els nostres anys seixanta, pateixen incendis d'una gravetat molt inferior.

1.6. Tenim els boscos molt més apreciats

La creixent consciència ecològica de la societat actual ha fet augmentar la valoració dels boscos com a reductors de la contaminació per absorció del CO₂, com a reguladors hidrològics, com a amortidors per frenar la velocitat del canvi climàtic, com a preservadors de l'erosió i la desertització i com a cau de protecció de la biodiversitat. Són, en definitiva, imprescindibles per a la vida del planeta.

En aquest context s'ha relacionat la naturalesa visible dels boscos amb les condicions d'inflamabilitat que presenten i s'afirma que si la vegetació actual fos com la climàtica —la que hi hauria en un paisatge sense homes—, no seria tan inflamable.⁴ Segurament és cert, però no podem

⁴ Aquesta afirmació, procedent d'un treball de Ramon Folch de 1976 titulat «El incendio forestal, fenómeno biológico», ha portat a una interpretació exagerada que responsabilitza els pagesos i propietaris forestals de la pèrdua irreparable dels boscos autòctons mediterranis per la «substitució de les espècies autòctones per espècies piròfites, per interessos econòmics». Aquesta visió, basada en la idea que un bosc cremat havia de passar per un llarg procés de fases successives en les quals el terreny podia ser ocupat per matolls, pins i, després, planifolis, ha estat rebatuda pels estudis que demostren que, gràcies als mecanismes de resposta a l'incendi forestal, moltes espècies són capaces de tornar a ocupar l'espai cremat, per poc favorables que siguin les condicions ecològiques posteriors al foc.

oblidar que el nostre país és avui el que és perquè les generacions que ens han precedit van posar els fonaments de la riquesa actual explotant la terra que avui ocupen molts boscos de pins.

Una de les coses que la perspectiva dels darrers anys ens ha ensenyat és que, donada la situació actual, una pressió ecologista benintencionada però desenfocada pot contribuir a precipitar mesures ineficients o a malbaratar esforços en accions inútils.

M'estic referint a la reclamació urgent de reforestacions massives amb espècies autòctones, que no sempre són tècnicament viables. O també al criteri tècnic imperant avui dia que no permet l'aprovació d'un pla de gestió i millora d'una finca forestal en què es proposi la reducció de superfície forestal a causa de la construcció d'un tallafocs.

No podem perdre de vista que els boscos de pi, siguin de pi blanc o de pinassa (espècies piròfites que són considerades els principals aliats del foc), han estat les més capacitades per ocupar els camps de conreu abandonats i permetre la recuperació de la fertilitat perduda del sòl.

El desitjable fóra tenir una situació equilibrada en què les forests de finalitat principalment protectora s'alternessin amb boscos econòmicament més rendibles, que també serien més ben defensables.

1.7. Ens cal tenir els boscos molt més ordenats si els volem protegits

La primera conclusió a la qual hem arribat és aquesta. L'amenaça de l'incendi és conseqüència dels usos socials actuals del bosc, i es converteix —perquè la societat així ho considera— en la principal amenaça del nostre medi ambient. Es tracta, doncs, d'un problema estructural, que no pot ser solucionat amb mesures conjunturals. Cal repensar l'estructura del territori, la morfologia de l'espai rural, per tal de fer front a aquesta amenaça permanent. Hem de redibuixar el conjunt de l'espai en què són presents els boscos: cal redibuixar els límits i les condicions de les masses forestals, de la xarxa viària, de les explotacions agràries, de les urbanitzacions i segones residències. Cal repensar la disposició dels elements de lluita pensant en la probabilitat de la contingència de l'incendi.

Els incendis forestals podran deixar de tenir la gravetat assolida aquest any quan no es pensi únicament en com apagar-los, sinó que s'hagin convertit en objecte d'una acurada planificació territorial.

2. Com ha influït la planificació en l'ordenació real dels boscos?

La resposta és complexa, però per veure-hi una mica més clar farem una ràpida ullada al que disposa l'actual ordenament jurídic sobre la planificació en l'espai rural, posteriorment descriurem les fases que un sistema global de lluita contra els incendis hauria de cobrir, per acabar apuntant quelcom sobre les dificultats per assolir el que seria desitjable.

TAULA 1

Esquema de planificació territorial a Catalunya

Estructura de planificació territorial general a Catalunya

AMBIT	TIPUS
tot Catalunya	Pla Territorial General de Catalunya
comarca o grup de comarques	pla parcial territorial
comarca	pla d'actuació comarcal
comarca de muntanya	pla especial de comarca de muntanya
municipi	pla general d'ordenació urbanística
municipi	normes subsidiàries tipus A
municipi	normes subsidiàries tipus B
municipi	delimitació de sòl urbà

2.1. El Pla General Territorial de Catalunya i el planejament territorial no forestal

Aquells que confiem en la utilitat de la planificació territorial per avançar cap al desenvolupament sostenible, hem quedat decebuts en veure que la proposta del Pla General Territorial no responia, en el diagnòstic que fa de la problemàtica territorial del Principat, a la tendència marcada pels principals fóruns internacionals, i àdhuc pel V Programa de Medi Am-

bient de la UE en el sentit de valorar el cost mediambiental futur de la càrrega de les activitats que ha de suportar el territori.⁵

El PTGC es limita a considerar, per caracteritzar les unitats territorials, la mobilitat obligada per raó de treball, quan a casa nostra ja s'havien fet fa molts anys pronunciaments de la més reputada comunitat científica local, en el sentit d'estimular la desconcentració de les activitats econòmiques amb una intensitat superior a la tímida proposta que el PTGC situa en l'horitzó que ens dibuixa per a l'any 2026.⁶

L'objectiu de protecció mediambiental que el PTGC diu recollir en la declaració d'intencions, no es veu reflectit en el seu contingut, en el qual es limita a referir-se als plans sectorials. És com si el planificador entengués que, un cop preservat el 20 % del territori (que és, aproximadament, la suma dels terrenys inclosos en el Pla d'Espais d'Interès Natural), el conjunt social quedés alliberat de la preocupació conservacionista.

Ja que el pla d'ordenació d'abast general sembla únicament preocupat per la congestió de les zones urbanes, en el planejament territorial parcial, eternament ajornat, es podria recuperar l'oportunitat de pensar en el territori com un mosaic en el qual els espais urbans estiguessin convenientment compensats per les àrees agrícoles i les zones boscoses en una escala adequada, com ho és l'escala comarcal. Molt s'haurà de treballar en aquest àmbit, perquè els consells comarcals, ja no tan novells, encara es troben davant del repte de dibuixar els seus programes d'actuació comarcal (PAC) sense recursos i sense competències per pensar i decidir en un àmbit superior al dels municipis.

⁵ *Más allá de los límites del crecimiento*. Un estudi sobre la capacitat de resistència ecològica del planeta des de la teoria de sistemes. *D'una terra a un món*. Recapitulació de la Comissió Mundial sobre el Medi Ambient i el Desenvolupament (Informe Brundtland 1987), *Declaració de Río i agenda 21*. Resultats de la Conferència de les Nacions Unides sobre Medi Ambient i Desenvolupament (CNUMAD) a Río de Janeiro. *Cap a un desenvolupament sostenible*. Programa de la Comunitat Europea sobre política i acció en relació amb el medi ambient i amb el desenvolupament sostenible, proposta de la Comissió de les Comunitats Europees, març de 1992. *La tierra en juego. Ecología i conciencia humana*. La proposta de nou «Pla Marahall per salvar el planeta» del vice-president dels EUA.

⁶ Ramon Margalef. «Bases ecològiques per a una gestió de la natura» a *Natura, ús o abús: Llibre blanc de la gestió de la natura als Països Catalans*, Barcino, Barcelona, 1986. p. 67-69.

2.2. El planejament derivat de la Llei forestal

L'ampli consens polític amb què es va donar lloc a la Llei forestal va ser una sàvia reacció institucional a la commoció social ocasionada pels grans incendis forestals de 1986. Així va veure la llum un nou marc normatiu que s'ha desenvolupat des d'aleshores amb èxit desigual.

És cert que els efectes de les intervencions en el bosc són visibles a llarg termini, però això no exculpa del retard en el desplegament d'alguns dels instruments que la Llei forestal va crear, com el Pla General de Política Forestal i els plans de producció forestal.

El Pla General de Política Forestal, com el seu nom indica, ha de ser necessàriament general, però uns plans de producció que haurien de fixar objectius més concrets, malament poden fer-ho si els seus límits administratius proporcionen àmbits de planificació tan poc uniformes, des del punt de vista físic, com les províncies.

Per resoldre una planificació orientativa que contingui directrius precises, o es fixen àmbits administratius més petits i compactes, com les comarques, o es fixen unitats que es corresponguin amb àmbits físics naturals més amplis.

La lentitud en el desplegament de la planificació que ha d'impulsar l'Administració ha sigut semblant a la que ha experimentat la permeabilització de l'Administració a la participació del sector en els sistemes de decisió.

El Centre de la Propietat Forestal comença a ser conegut i agrupa més d'un centenar d'associats, però no compta amb gaires plans de gestió i millora de finques forestals aprovats.

Amb una lentitud accentuada per la burocràcia de la Unió Europea, van veure la llum els decrets que regulaven les imprescindibles ajudes econòmiques i subvencions a les actuacions de millora de la gestió forestal. El secular retard en el cobrament de les subvencions encara desencisa més els escèptics pagesos i propietaris.

TAULA 2

Distribució de la propietat segons dades del cens de 1989

dimensió	explotacions	% explotacions	total ha	% sobre sup. total
<1 ha	6.673	20,27	3.068	0,31
1-2 ha	5.290	16,07	6.760	0,69
2-5 ha	7.134	21,67	21.515	2,19
5-10 ha	4.113	12,49	28.022	2,86
10-20 ha	2.984	9,06	40.498	4,13
20-50 ha	2.999	9,11	92.906	9,47
50-100 ha	1.692	5,14	117.161	11,94
100-200 ha	1.111	3,37	149.559	15,24
>200 ha	925	2,81	521.875	53,18

Així les coses, els lloables propòsits del CPF, que pretén «transformar cada propietari en un silvicultor», no es veuen massivament recompensats. El CPF coneix perfectament la distribució de la concentració de la propietat forestal que hem analitzat anteriorment i dirigeix els seus esforços a aconseguir que un petit col·lectiu del total dels titulars d'explotacions forestals, els que les tenen de més de 50 ha, entri massivament pel camí de l'ordenació de la gestió. Per assolir aquest propòsit, organitzen a les comarques forestals més importants, cursos i trobades per incentivar la redacció dels PTGMF, i publicacions destinades a la divulgació dels coneixements sobre la silvicultura. Aquests coneixements, fins fa poc en gran mesura prestats de mestres d'altres latituds, comencen a arrelar en una nova generació de professionals formats a les nostres institucions.

2.3. El planejament específic per a la lluita contra els incendis forestals

TAULA 3

Esquema de planificació sectorial forestal

Figures de planificació forestal a Catalunya

ÀMBIT	TIPUS
Catalunya	Pla General de Política Forestal
Catalunya	INFOCAT, Pla de Coordinació d'Emergències per Incendis Forestals
província	pla de producció
comarca	pla Comarcal d'emergències per incendis forestals
municipi	pla municipal d'emergències per incendis forestals
municipi	pla bàsic de lluita contra els incendis forestals
municipi	pla municipal de prevenció d'incendis forestals
finca gran o gran massa forestal	pla d'ordenació
finca	pla tècnic de gestió i millora forestal

Les dues eines de planificació específicament pensades per a la lluita contra els incendis forestals i que tenen com a àmbit territorial el municipi havien sigut: El pla bàsic municipal de lluita contra els incendis forestals i el pla municipal de prevenció.

Aquests instruments, que es van impulsar amb el pla INFOCA de 1982, par-teixen del municipi com unitat territorial i són un sistema de planejament senzill que resulta màximament eficient quan s'elabora amb la participació directa dels agents locals: ajuntament, propietaris i voluntaris de les ADF.

A pesar que a la província de Barcelona s'han realitzat els plans en la majoria de municipis, a la vista dels desastres, no s'han assolit els resultats esperats.

Un bon nombre de plans tenen pendents bona part de les actuacions projectades, en bona part per manca d'interès o de recursos municipals per assumir la part proporcional de les despeses que no reben subvenció d'altres administracions.

Una altra de les limitacions és el fet de cenyir-se a l'àmbit municipal. Moltes ADF han vist la necessitat d'assolir graus d'organització supramunicipals, sovint d'àmbit comarcal, però cap de les administracions que els donen recursos per materialitzar les necessitats planificades tenen interès en els plans comarcals. Quan el foc desfermat d'aquest estiu ha superat els límits municipals i fins i tot supramunicipals, s'ha donat un moviment espontani d'agrupació dels efectius en torn de la comarca.

És des de la perspectiva d'unitats superiors al municipi on es poden situar les defenses necessàries per impedir que el front assoleixi dimensions de desenes de kilòmetres quan les condicions excepcionals li proporcionen intensitats calòriques i velocitats de propagació inusitades com les d'aquest estiu.

Un dels problemes pràctics dels plans bàsics, concebuts com a inventari cartografiat dels recursos per a l'atac a l'incendi és la ràpida obsolescència de les informacions que conté.

L'ADF hauria de fer una tasca molt més important, aportant la informació necessària perquè un servei equipat amb els recursos tècnics que proporcionen els sistemes d'informació geogràfica (GIS) mantinguin viva la cartografia apta per al combat.

Ara, un cop aprovat el pla INFOCAT s'hauran de realitzar els plans comarcals d'emergències per incendis forestals, segons el manament dictat pel Parlament en el debat sobre els incendis, i obligatòriament, plans municipals per a municipis superiors a 20.000 habitants, per incendis i altres emergències, ara sota la supervisió de Protecció Civil.

El conjunt forma un panorama força complicat en el qual el primer que cal esbrinar és quins són els manaments legals vigents.

3. Per un sistema integrat de gestió, prevenció i lluita contra els incendis

3.1. Articulació d'un sistema global de lluita contra els incendis

Al meu entendre, s'imposa la racionalització per damunt de tot, definint, segons les aportacions que han fet els diferents especialistes de l'àrea mediterrània, un sistema coherent en el qual es dibuixin les necessitats

com a part d'un conjunt global que cobreixi adequadament les fases següents:

1. Coneixement de la causalitat
2. Mesures correctores de comportaments perillosos
3. Zonificació del risc
4. Avaluació de les condicions de la defensa
5. Modificació dels combustibles
6. Millora de les infraestructures de defensa
7. Distribució dels efectius d'atac
8. Vigilància
9. Disseny del reglament de maniobra
10. Formació i ensinistrament
11. Actuació coordinada en l'extinció
12. Revisió i millora del sistema.

En un altre document que he redactat per al debat organitzat per l'Institut d'Estudis Agraris, he entrat amb més profunditat a valorar quines d'aquestes fases té mínimament cobertes el sistema català de lluita contra els incendis, i quines són aquelles que s'haurien de replantejar a una escala diferent de la que ho estan actualment. Però no puc passar per alt de recordar aquelles necessitats peremptòries que els desastres de l'estiu han posat de manifest.

Al Bages, disposem d'un sistema de lluita contra el foc forestal basat en la participació social a través de l'instrument de les ADF, que ha fonamentat el seu èxit d'aquests anys darrers en l'atac ràpid, que havia estat suficient en un gran nombre de focs avortats en la seva fase inicial, però que ha mostrat les seves debilitats en incendis descontrolats.

S'han trobat a faltar els tractaments silvícoles preventius que disminuïssin la velocitat de propagació del foc i que servissin per trencar la continuïtat de les masses forestals. Hauria estat de molta ajuda una ordenació de les masses forestals amb tallafocs naturals o mantinguts possiblement com a camps de conreu.

S'han acusat les deficiències del territori: camins intransitables, masses forestals inaccessibles, manca de punts d'aprovisionament d'aigua, urbanitzacions situades dins d'un veritable polvorí. També s'ha acusat la manca d'entrenament en la direcció coordinada de les tasques d'extinció, que restava eficaça als dispositius dels professionals i als dels voluntaris.

Davant de la magnitud del desastre, no falta qui troba en el creixement il·limitat dels mitjans d'extinció l'únic camí de sortida. Però cal prendre decisions sobre les inversions i actuacions necessàries que garanteixin la salvaguarda del sistema aplicant la racionalitat al conjunt dels dispositius necessaris i cercant la millor relació cost-eficàcia.

3.2. La cartografia automàtica al servei del planejament de la lluita contra incendis

Els sistemes d'informació geogràfica (GIS o SIG) són una potent eina en constant creixement i desenvolupament per operar amb les dades de caràcter territorial. Els GIS permeten mantenir vives amb més facilitat totes les dades que alguns municipis mantenen, generalment desfasades, en els plans bàsics de lluita contra els incendis forestals. Però hi ha una potencialitat que encara fa els GIS especialment aptes per assolir els propòsits que hem formulat anteriorment. Els GIS ens permeten operar amb les variables que intervenen en la propagació d'un incendi i amb les variables que condicionen el desplegament dels efectius, simulant els efectes de situacions «quasi reals» que han de servir perquè els planificadors modifiquin les condicions de propagació dels combustibles i assagin l'òptima distribució dels recursos per ordenar la defensa d'un territori. Tot plegat sense oblidar les aptituds formatives que proporcionen els models de simulació.

La base de dades d'informació territorial pensada per la lluita contra els incendis forestals pot constituir el nucli bàsic d'informació del Pla d'Emergències Comarcal, que el recentment aprovat INFOCAT ha considerat imprescindible, sobre la qual podrem acoblar altres bases de dades específiques necessàries per fer front a altres emergències: riuades, nevades...

El Consell Comarcal del Bages ha assumit, en un marc que no reconeix cap atribució ni cap línia de recursos, la potenciació de la coordinació comarcal de les ADF, el suport a la planificació en l'esfera comarcal, un projecte de protecció civil comarcal i, avui, una proposta de sistema d'informació geogràfica per a la lluita contra els incendis forestals, desenvolupat des del CITA en un marc de cooperació tècnica amb la Direcció General de Serveis de Telecomunicacions i el Departament de Geografia de la Universitat Autònoma. Aquest SIG serà capaç d'incorporar en un sol sistema d'informació que parteix de l'escala 1 : 5.000, les funcions d'inventari de recursos de lluita, de zonificació del risc, de determinació del model mínim d'infraestructures i dispositius i de simulació per a la pre-

venció i la formació. En una sola eina es podria disposar de tota la informació referida al planejament territorial que es requereix en les diferents fases del sistema anteriorment exposat.

3.3. Assaig de valoració final

És molt clar que l'ordenació i la protecció dels nostres boscos requereixen un esforç pressupostari ara per ara molt superior als ingressos que generen.⁷ A la llarga, per més impopular que sembli, s'haurà d'incorporar, als preus del mercat dels productes forestals o de l'ús de l'espai forestal, el cost que suposa el manteniment del bosc per les externalitats positives que genera per al conjunt de la societat que en gaudeix.⁸

Entre tant no queda altre camí que aportar els recursos públics; això sí, millorant l'eficiència amb una superior coordinació dels esforços de totes les administracions, aplicant el principi de subsidiarietat i facilitant els recursos perquè es pugui planificar a l'escala convenient des del nivell més proper al territori.

Cal, a més, perseverar en la línia traçada de racionalitzar la gestió que duu el propietari. La tasca és, en general, difícil. El col·lectiu dels titulars de la gestió dels nostres boscos és heterogeni. Es troben els pocs propietaris de les zones tradicionalment més productives, com les del Montseny, amb escola, tradició i associacions professionals que els representen. En un altre extrem trobem forces titulars de terrenys forestals absentistes poc o gens preocupats per la gestió que ha de desembocar en uns boscos millors per les properes generacions, perquè tan sols es preocupen d'obtenir els ingressos actuals. Hi ha un sector de pagesos que han portat, seguint la silvicultura no apresada en llibres de text, uns boscos molt correctament menats a les zones de muntanya mitjana.

També hi ha un col·lectiu ampli de pagesos que no veuen gens clara l'expectativa de continuïtat de la seva explotació, que difícilment assimilaran ara formes complexes d'explotació que es corresponen amb models teòrics que no es troben en les realitats complexes de boscos que no fa gaires anys eren vinyes muntanes.

⁷ Segons dades del DARP de 1992, la producció final forestal va ser de 7.309 MPTA sobre 427.763 MPTA, que va resultar el total de la producció final agrària. Les ajudes als pagesos damnificats pels incendis ronden els 2.000 MPTA.

⁸ Sandra Postel, a l'informe del Worldwatch Institute *L'estat del món 1994*, proclama contundentment aquesta necessitat com a via ineludible per a la preservació del patrimoni forestal del planeta.

La planificació ha de ser flexible i acomodada a aquestes realitats. Val més una petita millora consolidada i generalitzada que avenços revolucionaris de petites minories.

Es va iniciar un camí àmpliament acceptat que l'Administració ha consolidat en la seva estructura formal, però que està costant massa de materialitzar i que ara s'ha complicat respecte a la planificació específica en incendis forestals. Mentrestant, les condicions de vida de la major part del col·lectiu social que és el subjecte principal d'aquestes polítiques es continuen deteriorant i es troben a mercè de les inclemències meteorològiques i de les desgràcies que, agreujades per la irresponsabilitat social, provoquen; com ha passat amb les inundacions i els incendis forestals.

El fenomen dels incendis forestals és aquell que mostra de manera més crua la repercussió de les transformacions socials sobre el medi i sobre les persones que l'habiten i s'esforcen a defensar-lo.

No volem concloure sense reclamar més permeabilitat a la participació social. Al Bages es va donar una resposta admirable als desastrosos incendis dels anys vuitanta, que ha estat decisiva per evitar desgràcies encara molt més grans de les que hem patit enguany. Després d'aquella experiència, afirmàvem que la participació social en la lluita contra els incendis era moralment desitjable i pràcticament efectiva. Ara hem d'afirmar que la participació social, per més entusiasta que sigui, és insuficient sense la prevenció, la planificació territorial, la preparació tècnica i la cooperació institucional.